

Román és magyar közművelődési könyvtárak kapcsolatáról

1.

„...kezdeményezését örömmel fogadjuk. Már régebben foglalkoztatott bennünket egy általános könyvtárközi levelezőhálózat kiépítésének terve a Román Népköztársaság egyes könyvtárai és a Szovjetunió, valamint a népi demokráciák könyvtárai között. Ilyen kapcsolatok már létesültek tudományos és egyes tartományi könyvtáraink és hasonló jellegű könyvtárak között az illető országokban. E kapcsolatok kimélyítése a kisebb könyvtárak körében is valóban hozzájárul közös munkánk — a szocialista könyvtárügy fejlesztéséhez. Két hasonló jellegű, kisebb tömegkönyvtár állandó tapasztalatcseréje sok érdekes, új munkamódszer bevezetését eredményezheti nemcsak az illető könyvtárakban, de országos méretekben is, főleg, mivel a járási könyvtárak a falun végzett könyvtármunka valóságos műhelyei...” — írta magyaryelvű levelében Gruiu Stefan, a román Kulturális-ügyi minisztérium könyvtári igazgatóságának vezetője a bicskei járási könyvtárnak. Az előzmény Katona Tamás bicskei könyvtárvezető levele volt, amelyben romániai levelezőtárs kijelölését kérte.

Mi ösztönözte a bicskeieket erre a levelésre? — hiszen a külföldi könyvtárak munkáját ismertető cikkek fordítása megtalálható az Országos Széchényi Könyvtár módszertani osztályán, a jelentősebb írások pedig a Könyvtári Tájékoztató útján havonta jutnak el a közművelődési könyvtárakba. De bizonyos az is, hogy a könyvtárosokat munkájuk során számos olyan részlet és megoldandó feladat foglalkoztatja, amelyre a személyes érintkezésből könnyebben kapnak feleletet, mint az általánosabb fogalmazású, összefoglaló cikkekből, szakanyagokból. Az elég ritkán külföldre jutó kulturális küldöttségek könyvtárstagjaihoz a hazatérésük után intézett rengeteg kérdés, a nagy érdeklődés is emellett bizonyít. A könyvtárosok a beszámolóikban elsősorban a külföldi könyvtárokkal közös vonatkozásokat, az élményszerűséget és azt az összehasonlítási alapot keresik, amelyet a két, vagy több ország könyvtárügyét személyesen ismerők véleménye jelent. A közelmúltban a könyvtáros küldöttségek cseréjében valóságos forradalmat jelentett a 36 pozsonyi szlovák könyvtáros budapesti látogatása. Azonban akármennyire erősödnek is a személyes látogatásokból eredő kapcsolatok, az egyes könyvtárak közötti levelezés olyan állandó lehetőséget jelent, amely minden könyvtár számára nyitva

áll és amely ösztönzést adhat a kapcsolatban álló könyvtárak munkájának a megjavításához. Az első jelek is ezt bizonyítják.

2.

A besztercei rajoni (járási) könyvtár, a bicskei járási könyvtár levelezőtársa első levelében nemcsak a könyvtár életéről tudósít, hanem megismertet a környezettel is. Leírja, hogy a Besztercére látogató utasnak az első pillanatban feltűnik a sok régi, középkori stílusban épült ház, a vár védőbástyája, a hatalmas katedrális, melynek tornya az egész környéket uralja és a végtelenbe nyúló zöld tömegei a fáknak, gyümölcsösöknek. A városnak azonban nemcsak ezek a jellegzetességei: a népi rendszer éveit alatt a régi város kiterjedt, megszépült. Van stadionja, pihenő-parkja, gyermekparkja, gyümölcsös-, tejtermék- és téglagyára. A munkások számára lakások, kintinok, egy kórház, két mozi, kultúrház, múzeum és rajoni könyvtár épült. A 13 000 lakosú város 50 százaléka román, 30 százaléka német és 20 százaléka magyar.

A könyvtár a város közepén, kétemeletes házban működik, parkja és színpada is van. A ház belsejének beosztása: hall, kölcsönzőterem, olvasóterem, díszterem színpaddal és kulisszákkal, könyvraktár, egy iroda és külön a gyermekrészleg. Ezekon kívül két szobában 40 000 kötet régi, tudományos értékű könyvet őriznek. A könyvtárat 1951-ben alapították, 1500 könyvvel. Ma már 26 000 kötet román, magyar, német és orosznyelvű könyvük és 2075 olvasójuk van. A gyermekrészleg állománya külön 5000 kötet, szintén többnyelvű anyag. Az olvasók között mind a felnőtt, mind a gyermekrészlegben 20 százaléka magyar anyanyelvű. A magyaryelvű könyveket — részben a Román Népköztársaság magyar íróinak műveit, részben Magyarországtól kapott könyveket — a könyvtárak tartományi raktárától kapják. Az olvasók Jókai, Vörösmarty, Ady, Petőfi, Móricz, Karinthy műveit keresik leginkább. A gyermekek is sokat olvasnak magyar nyelven. A könyvtár összeköttetésbe lépett a helybeli magyar iskolával és osztályonként megszervezte a tanulók beiratkozását.

Már szinte hagyomány, hogy a rajoni könyvtár a helybeli könyvkereskedés segítségével minden évben „magyar könyvhetet” és „német könyvhetet” rendez. Az idén a magyar könyvhetet a könyvtárban rendezték meg. A díszkiállítást a különböző intézmények és üzemek dolgozói, a tanulóifjúság, sőt az óvodások is

meglátogatták. Minden este ismertettek egy-egy könyvet, a gyermekek számára pedig magyarnyelvű meseestet tartottak. E rendezvényeket a rajon falvaira is kiterjesztették. A magyar könyvek 30 százalékát a falusi könyvtárak kapják. Zsejken és Tacson, a két kollektív gazdaságban a tagok nagy része magyar, a rajoni könyvtár tehát rendszeresen vándoranyagot küld hozzájuk magyar könyvekkel. A helyi rádióadó minden héten magyarnyelvű műsort közvetít, ennek programjába havonta egyszer „könyvórát” illesztnek.

Az üzemi dolgozókat munkahelyükön keresik fel. Két üzemben és az árvaházban egy-egy fiókkönyvtárat nyitottak, amelyekben a könyvtár egyik tagja kölcsönöz hetenként egyszer, átlag 200 kötetet könyvet. Ilyenkor egy-egy könyvet is ismertet. Ezt a munkát a szakszervezeti tanácsok is segítik. Új könyvek érkezésekor minden munkahelyre román-, magyar-, németnyelvű faliújságcikkeket és az új könyvek borítóképeit küldik. A könyvtártól távol lakó dolgozók számára két kis könyvtárat létesítettek az illető városnegyed egy-egy házában. Az egyik csak magyar könyveket tart, mivel ebben a negyedben sok a magyar. Mindkét könyvtárat, melynek anyagát rendszeresen cserélik, a központi könyvtár egy-egy „barátja” kezeli. „A könyvtár barátai” a legszorgalmasabb olvasók, tanárok, munkások, úttörők, asszonyok, akik a könyvtár propagandamunkájában és a technikai munkában is segítenek. Bíró Lajos asztalos, szenvedélyes könyvbarát például sokat segít a magyarnyelvű könyvek feldolgozásában.

A könyvtár kebelében 1954-ben irodalmi kör létesült, tagjai a város idősebb és kezdő írói. Az irodalmi kör egyik része magyar, másik pedig német munkákkal foglalkozik. Az ismertetett és megvitatott munkákat vagy közlik, vagy az agitációs csoportok műsorát gazdagítják velük. Jelenleg egy érdekes magyar színdarabot tárgyalnak, címe: Kurucok. Rendszeres gyűlésekre, irodalmi estjeikre meghívják az írókat is.

A könyvtárban négyen dolgoznak, valamennyi nő. A könyvtár vezetője a kolozsvári egyetem filológia-történelem kárának levelező hallgatója.

3.

A *bicskei Járási Könyvtár* — a másik versenytárs — munkájának közép-pontjában jelenleg a kölcsönzési forgalom helyes arányainak a kialakítása, sokoldalú érdeklődésű, új olvasótábor nevelése áll. Könyvajánló tevékenységüket, a könyvtári kiállításokat és a könyvismertetéseket is e cél szolgálatába állították.

Tapasztalataik ilyen vonatkozásban a legértékesebbek.

Az ismeretterjesztő és a politikai művek, valamint az új magyar és külföldi irodalom forgalmazásában a régebbiekhöz képest máris mutatkoznak az eredmények. Áprilisban a Járási Könyvtár összes kölcsönzéseinek 3,11 százaléka volt ismeretterjesztő és politikai mű. Lassú és szívós munkával, szinte észrevétlenül neveléssel elérték, hogy májusban 5,24 százalék, júniusban 5,89 százalék, júliusban 8,56 százalék, szeptemberben 11,87 százalék, októberben 13,9 százalék lett az arány. Ma már az olvasók hozzászoktak az ismeretterjesztő művekhez, állandóan keresik őket. Kár, hogy a mezőgazdasági könyvek forgalma csak nagyon lassan emelkedik, alig van az 1 százalék fölött.

A könyvtárosok rájöttek arra is, hogy az elemző statisztikát milyen jól lehet használni a kölcsönzési munkában. Bevezették tehát a kölcsönzések részletebb nyilvántartását: az ismeretterjesztő művek műfaji megoszlását a csoportos leltár rovatai szerint, a szépirodalmat *magyar klasszikus-, új magyar-, külföldi klasszikus-, szovjet-, népi demokratikus- és egyéb művek* részletezésben vezetik. Ebből a statisztikából is kiderült a céltudatos ajánló munka legszebb eredménye: az új magyar irodalom részeseége a szépirodalmi forgalomból szeptemberre elérte a 30 százalékot. A romániai levelezéshez „előlegképpen” kiállítást rendeztek a román és a romániai magyar írók műveiből. A kiállítás egyik eredménye az lett, hogy a népi demokratikus könyvek forgalma augusztusban már elérte a szépirodalmi kölcsönzések 6,5 százalékát.

A szépirodalom népszerűsítésében nagy segítséget jelentenek az irodalmi estek. Példárá, hogy a *vereb*i állami gazdaság kultúrházában 174-en jelentek meg egy filmvetítéssel egybekötött versolvasó esten, noha belépődíjat is szedtek. A műsor József Attila és élő magyar költők verseiből állt; több szavuk volt a költőknek, mint az előadónak. A sikert bizonyítja, hogy utána a gazdaság dolgozói több mint 900 forint értékű könyvet vásároltak.

A szemléltető propaganda során nemcsak a román kiállítás aratott nagy sikert, hanem október 6-i emlékkiállításuk is olyan nagy érdeklődést keltett, hogy a közeljövőben megpróbálják a kölcsönzőben rendezett kiállítás segítségével a szabadságharc „lejátszását”. A kiállított anyagot időnként cserélnék, mindig a megfelelő hetek 1848—49-es eseményeit elevenítenék fel könyvekkel és más anyagokkal (nyomatványok, zászlós térképek, csatavázlatok). Külön „bicskei sa-

rok" is készülne a helybeli vonatkozások ábrázolására. A fényképreprodukciókat már készíti is a járási kultúrház fotoszakköre.

A bicskői Járási Könyvtár munkáiát az a törekvés vezérli, hogy nem szeretnének szégyent vallani a romániai levelezőtárs előtt. A könyvtár vezetőjének, Katona Tamásnak szavai szerint „sok fantázia van” az ilyen tapasztalatcserében. „Szeretném megmutatni, hogy járási könyvtárban is lehet tudományos munkát végezni” — mondotta.

4.

Virág Ilona, a kolozsvári *Herbák János cipőgyár* könyvtárosa a nyár folyamán — jó munkája jutalmaként — tanulmányútra jött hazánkba. Látogatásáról októberi számunkban rövid hírt adtunk, most beszámolunk leveléről, melyet hazaérkezése után intézett hozzánk.

Látogatása elsősorban üzemi könyvtáraknak szólt: meglátogatta a csepeli *Rákosi Művek központi könyvtárát*, három műhelykönyvtárát, a *Duna Cipőgyár*, a *Táncsics Bőrgyár*, a *Rákospalotai Bőrkonfekció*, a kispesti *Vörös Csillag Traktorgyár* könyvtárát, járt azonkívül az egyik kerületi *Szabó Ervin* könyvtárban és a *Gorkij Könyvtárban* is.

Levelében sok szépről számol be. Megragadta például a Rákosi Művek könyvtárának otthonossága, a társadalmi munkában dolgozó műhelykönyvtárosok lelkesedése, a központi könyvtár szakmai könyv-propagandája (pl. a falújságon egy olvasó cikke ezzel a címmel: „Minden szaktársnak ajánlom”), és a könyvtári munka néhány más módszere, amelyet könyvtárosaink részben ismernek és alkalmaznak. Éppen ezért mi levelének inkább arra a tanulságára szeretnénk rámutatni, amelyből ennek a lelkes könyvtárosnak egész könyvtárosi magatartása kiviláglik. Előtte például a könyvtárosi tevékenység az üzemi kulturális munka központja, melynek a kultúrunka egyéb ágait és a technikai kultúrát egyaránt segítenie kell. Ezért természetesen tartotta, hogy ne csak a könyvtárakban gyűjtsön tapasztalatokat, hanem egész délelőttöt töltött el a Rákosi Művek kulturális életének tanulmányozásával, mert az otthoni kulturális vezetők részére mindent fel akart jegyezni. Azonkívül fényképeket vitt magával a színjátszó csoportok munkájáról és minden fellelhető műsorfüzetet megszerzett a kolozsvári együttes számára. Nem csodálható, hogy ezután üzemének többi kulturális munkása is segíti a könyvtárát, megbecsüli munkáját, mert látja, hogy a könyvtáros nem húzódik vissza könyvei közé, hanem az üzem egész kulturális életének sorsát szívében viseli.

Másik követendő erénye a különleges szakmai kérdések iránti érdeklődése. Természetesnek tartja, hogy az üzem mindennapi életét, munkáját is megismerje. Magyarországi látogatásáról cipőipari szakkönyveket is vitt magával, a cipőipari igazgatóság ajándékait üzeme számára. Megismerkedett a gyárak életével is, kérdezősködött a munkamódszerekről, gyártási kérdésekről, mindent feljegyzett, és örömmel vitt magával egy csomó olyan gyártási tapasztalatot, amelyet közvetlenül fel tudnak majd használni a termelésben. Nyilvánvaló, hogy az ilyenfajta könyvtárosnak nagyobb a becsülete üzemében, mint annak, aki szakkérdésekkel egyáltalán nem foglalkozik. A jó üzemi könyvtári munka legnagyobb sikere, ha közvetlen segítséget is tud adni a termelésnek.

A könyvek és a könyvtár népszerűsítésében is van mit tanulniok könyvtárosainknak a kolozsvári üzemi könyvtárostól. Hazatérése után legelőször is kiállítást rendezett a nálunk kapott könyvek-ből „A Magyar Népköztársaság ajándék-könyvei” címmel, az anyagot a kapott fényképekkel élénkítette. Bizonyára szóban is beszámolt tapasztalatairól. Kár, hogy az irodalmi előadások és a könyvankétok terén kevés jót látott nálunk. Hibaként jegyezte fel, hogy az idén nem igen tartottak könyvismertető előadásokat a meglátogatott üzemi könyvtárakban. Mi lehet az oka? Azt hisszük, hogy nem csupán az írók anyagiassága, amivel egy könyvtáros próbálta magyarázni levélíróknak... Mindenesetre íróink számára is megszívlelendő az erdélyi írók példája: „szívesen jönnek el — kilométereket is gyalogolnak, ha kell... eljönnek mihozzánk, valahányszor könyvismertetés van, mert úgy vélik, hogy tanulnak ilyenkor a dolgozóktól, akiktől és akiknek írásaik szólnak.”

„Érdemes volt ez az út, mert könyvtárunk az értékes tapasztalatok után, máris lendületet kapott” — fejezi be levelét a kolozsvári könyvtáros. Azt hisszük, hogy, ha a hasonlójellegű külföldi könyvtárakkal levelező kapcsolatot teremtenének üzemi könyvtáraink (— már adtunk hírt a Fővárosi Villamosvasút könyvtárának egy szovjet kocsiszín könyvtárával való levelezéséről —), mindkét fél javára válna a közvetlen érintkezés, a könyvtárak kisebb-nagyobb eredményeinek és gondjainak egymás-közi megbeszélése. A Népművelési Minisztérium könyvtári főosztálya a maga részéről vállalja, hogy a külföldi könyvtárakkal levelezésre jelentkező magyar könyvtáraknak külföldi társat szerez.

(G. Gy.)